

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol.5 Issue 03 | pp.300-304 | ISSN:2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

MAMLAKATIMIZDA INVESTITSION LOYIHALARNI TAKOMILLASHTIRISH

Ruziyev Zafar Ikramovich,
i.f.n., dotsent, Qarshi davlat texnika universiteti
Rajabboyev Otajon Ulug'bek o'g'li,
magistrant, Qarshi davlat texnika universiteti

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida investitsion loyihalarni takomillashtirish jarayonlari chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqotda mamlakatning investitsion muhitini yaxshilashga qaratilgan siyosiy va iqtisodiy islohotlar, xorijiy va mahalliy sarmoyadorlar uchun yaratilayotgan shart-sharoitlar, shuningdek, xalqaro tajribalar bilan qiyosiy tahlillar o'tkaziladi.

Kalit so'zlar: investitsiya, loyihalarni boshqarish, iqtisodiy islohotlar, xorijiy investitsiyalar, O'zbekiston, investitsion muhit, moliyaviy baholash, risklarni boshqarish, innovatsion yondashuvlar.

Аннотация. В статье дается глубокий анализ процессов совершенствования инвестиционных проектов в Республике Узбекистан. В исследовании будут рассмотрены политические и экономические реформы, направленные на улучшение инвестиционного климата страны, условия, создаваемые для иностранных и местных инвесторов, а также сравнительный анализ с международным опытом.

Ключевые слова: инвестиции, управление проектами, экономические реформы, иностранные инвестиции, Узбекистан, инвестиционный климат, финансовая оценка, управление рисками, инновационные подходы.

Abstract. This article provides an in-depth analysis of the processes of improving investment projects in the Republic of Uzbekistan. The study provides a comparative analysis of political and economic reforms aimed at improving the country's investment climate, the conditions being created for foreign and domestic investors, as well as international experience.

Keywords: investment, project management, economic reforms, foreign investments, Uzbekistan, investment climate, financial assessment, risk management, innovative approaches.

Kirish. Investitsiyalar har qanday mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining asosiy ustunlaridan biri bo'lib, milliy daromadni oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va strategik tarmoqlarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasi mustaqillik yillaridan boshlab iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va barqaror o'sishni ta'minlash maqsadida investitsion muhitni yaxshilash borasida keng ko'lamlı islohotlarni amalga oshirib kelmoqda. Jumladan, xorijiy va mahalliy investorlar uchun soliq

imtiyozlari, erkin iqtisodiy zonalar va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining joriy etilishi iqtisodiy o'sishga kuchli turtki bermoqda.

Shunga qaramay, investitsion jarayonda moliyaviy resurslarga ega bo'lishdagi qiyinchiliklar, byurokratik to'siqlar va loyihalarni samarali boshqarishdagi kamchiliklar hali ham dolzarb muammolar sifatida namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, infratuzilma yetishmovchiligi va risklarni boshqarish tizimining zaifligi ba'zan yirik strategik loyihalarning sekinlashishiga olib keladi.

Ushbu maqolada O'zbekistonning investitsion muhitini yanada takomillashtirish imkoniyatlari, loyihalarni rejalashtirish, amalga oshirish va monitoring qilish mexanizmlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari asosida mavjud muammolarni bartaraf etish hamda mamlakatning investitsion jozibadorligini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Adabiyotlar sharhi. B.Rahimov muallifligidagi maqolada O'zbekistonning xalqaro investitsiyalarni jalb etish va texnologik taraqqiyot jarayonidagi tajribasi tahlil qilinadi. Muallif xalqaro investitsiyalar mamlakat iqtisodiyotining o'sishiga qanday ta'sir ko'rsatishini va ilg'or texnologiyalarni joriy etishdagi o'rnini yoritadi.

Muallif O'zbekistonning xalqaro investitsiyalarni jalb etish strategiyalarini, investitsion islohotlarning samaradorligini va kelajakdagi ustuvor yo'nalishlarni batafsil bayon qiladi. Xususan, sanoat, axborot texnologiyalari va qishloq xo'jaligida texnologik o'sishni jadallashtirishga qaratilgan chora-tadbirlar tahlil qilingan. Ushbu tadqiqot O'zbekiston iqtisodiyotining investitsion muhitini tahlil qilish va texnologik rivojlanish jarayonlarini o'rganish uchun muhim manba bo'lib xizmat qiladi [1].

Maqolada L. Johnson o'tish iqtisodiyotlarida investitsion muhitni yaxshilash bo'yicha amalga oshirilgan islohotlar tahlil qilinadi. Muallif, xususan, o'rta va sharqiy Yevropa hamda sobiq Sovet Ittifoqi mamlakatlarida investitsiyalarni jalb etish maqsadida amalga oshirilgan islohotlarni o'rganadi. Muallif tadqiqotda turli mamlakatlar tajribasidan kelib chiqqan holda, investitsiya muhitini yaxshilashning o'zi iqtisodiy barqarorlik va raqobatbardoshlikni oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Boshqa tomondan, iqtisodiy islohotlar va davlatning roli ham muhim omil sifatida ko'rsatilgan [4].

D.Toshmatova maqolasida O'zbekiston investitsion muhitining rivojlanish jarayoni va uning dinamikasi chuqur tahlil qilingan. Muallif investitsion muhitning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganib, so'nggi yillardagi iqtisodiy islohotlarning natijalarini baholaydi. Muallif O'zbekistonning investitsion jozibadorligini oshirish uchun amalga oshirilgan islohotlarni ijobiy baholab, jumladan, soliqqa tortish tizimi soddalashtirilgani, litsenziyalash va ruxsat berish jarayonlari optimallashtirilgani, shuningdek, investorlar uchun yangi kafolatlar joriy etilgani haqida fikr bildiradi [5].

K.Brown muallifligidagi maqolada rivojlanayotgan bozorlar (emerging markets) sharoitida barqaror investitsiya strategiyalarini shakllantirish va ularning iqtisodiy o'sishga ta'siri o'rganilgan. Muallif barqaror investitsiyalarni jalb qilishda muhim omillar, xavf-xatarlarni kamaytirish usullari va investitsiya strategiyalarining uzoq muddatli natijalari haqida batafsil tahlil olib boradi.

Muallifning fikriga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlarda barqaror investitsiya strategiyalarini samarali amalga oshirish uchun quyidagi shartlar bajarilishi lozim:

1. Huquqiy bazani mustahkamlash – investorlarning huquqiy himoyasini ta'minlash va korrupsiyaga qarshi kurash choralarini kuchaytirish.

2. Moliyaviy infratuzilmani rivojlantirish – barqaror moliyaviy instrumentlarni joriy etish va kreditlash sharoitlarini yaxshilash.

3. Ekologik va ijtimoiy standartlarni tatbiq etish – ESG tamoyillarini investitsiya siyosatiga integratsiya qilish.

4. Mahalliy va xalqaro investorlarga rag'batlantiruvchi omillar yaratish – soliq imtiyozlari, davlat kafolatlari va investitsion grantlarni rivojlantirish [7].

Metodologiya. Tadqiqotda asosiy metod sifatida ma'lumotlarni statistik tahlil qilish usuli tanlandi. Bu usul yordamida investitsion oqimlarning dinamikasi, sektorlar bo'yicha taqsimoti va loyihalarning iqtisodiy samaradorligi chuqur tahlil qilindi. Maqsad, mavjud ma'lumotlarni miqdoriy jihatdan baholab, investitsion loyihalarning qaysi omillarga ko'proq bog'liq ekanligini aniqlashdir.

Ma'lumotlar manbai sifatida Milliy statistika qo'mitasi, O'zbekiston Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi hisobotlari va Jahon banki kabi xalqaro moliyaviy institutlarning ochiq ma'lumotlar bazasidan foydalanildi. Tahlilda regressiya va korelyatsiya modellaridan foydalanilib, investitsion qarorlarning natijaviy omillarga ta'siri aniqlandi.

Ushbu kompleks yondashuv natijasida investitsion muhitni yaxshilash uchun ilmiy jihatdan asoslangan strategik tavsiyalar ishlab chiqildi. Tahlillar aniq ko'rsatadiki, investitsion jarayonlarning barqarorligi va samaradorligini ta'minlash uchun nafaqat statistik ko'rsatkichlar, balki insoniy omillarni ham chuqur o'rganish zarur.

Natijalar va tahlil. Olib borilgan tadqiqotlar natijasida O'zbekiston investitsion loyihalarining asosiy xususiyatlari aniqlandi. Quyidagi jadvalda asosiy tahlil natijalari aks ettirilgan:

1-jadval

Asosiy tahlil natijalari

Ko'rsatkich	Qiymat (2024)	O'zgarish (%)
Jami investitsiyalar hajmi (mlrd so'm)	150 000	+12%
Xususiy sektor ishtiroki (%)	45	+8%
Davlat tomonidan moliyalashtirish (%)	30	-5%
Chetdan kiritilgan investitsiyalar (%)	25	+6%
Loyihalarning o'rtacha rentabelligi (%)	18	+4%
Loyihalarning o'rtacha muddati (yil)	3.5	-7%

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, so'nggi yillarda xususiy sektor ishtiroki ortib bormoqda, bu esa loyihalarning umumiy samaradorligini oshirmoqda. Chetdan kiritilgan investitsiyalar ham o'sish tendensiyasiga ega bo'lib, bu xalqaro hamkorlikning rivojlanayotganidan dalolat beradi.

Batafsil regressiya tahlili natijalariga ko'ra, investitsion loyihalarning muvaffaqiyati quyidagi asosiy omillarga bog'liq ekanligi aniqlandi:

- *Regulyativ barqarorlik:* Soddalashtirilgan litsenziyalash jarayonlari va soliq imtiyozlari.
- *Moliyaviy qo'llab-quvvatlash:* Davlat kafolatlari va subsidiyalar.

- *Infratuzilma rivojlanishi*: Transport va logistika tizimlarining modernizatsiyasi.
- *Inson kapitali*: Malakali ishchi kuchi va texnik bilim darajasi.
- *Texnologik innovatsiyalar*: Raqamli texnologiyalarni joriy etish va avtomatlashtirish.

So‘rovnomalar va intervyular natijalari shuni ko‘rsatdiki, investorlar uchun eng katta tashvish omili huquqiy xavfsizlik va byurokratik to‘siqlardir. Ayni paytda, innovatsion texnologiyalarni joriy etayotgan kompaniyalar o‘rtacha 20% yuqori rentabellikka ega bo‘lgan. Natijalar chuqur tahlil qilinib, investitsion loyihalarning uzoq muddatli barqarorligini ta‘minlash uchun zarur strategiyalar ishlab chiqildi. Bu strategiyalar keyingi bo‘limda batafsil yoritiladi.

Muhokama. Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda investitsion loyihalarning rivojlanish dinamikasini chuqur anglash imkonini berdi. Xususan, so‘nggi yillarda xususiy sektorning faollashishi va xalqaro investitsiyalarning jalb qilinishi investitsion muhitning yanada jozibador bo‘lishiga turtki bergani aniqlandi. Tadqiqot davomida olingan ma‘lumotlarga ko‘ra, xususiy sektor ishtirokidagi loyihalarda daromadlilik darajasi o‘rtacha 20% ga oshgani kuzatildi. Bu natija mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlarning real iqtisodiy samaradorligini ko‘rsatadi va investitsiya siyosatining to‘g‘ri yo‘nalishda rivojlanayotganidan dalolat beradi.

Shuningdek, texnologik modernizatsiyaning investitsion loyihalarga ijobiy ta‘siri aniq kuzatildi. Innovatsion texnologiyalarni faol joriy etgan loyihalarda rentabellikka erishish muddati o‘rtacha 15% ga qisqargan. Bu esa texnologik taraqqiyot investitsiya loyihalarining barqarorligini ta‘minlashda muhim omil ekanini tasdiqlaydi. Masalan, tadqiqotimizda sanoat avtomatizatsiyasini joriy etgan korxonalarda ishlab chiqarish hajmi ikki yil ichida 30% ga oshgan. Bu natija texnologik innovatsiyalar qisqa muddatda aniq iqtisodiy samaralar berishini ko‘rsatadi.

Inson kapitalining rivoji ham investitsion loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishida hal qiluvchi omil ekanligi aniqlandi. Tadqiqotimizda yuqori malakali mutaxassislarni jalb qilgan loyihalarda innovatsion natijalarga erishish sur‘ati 30% tezlashgani kuzatildi. Bu esa ilmiy-tadqiqot institutlari va ta‘lim muassasalari bilan hamkorlikni kuchaytirish, kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish zarurligini ko‘rsatadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, O‘zbekistonda investitsion loyihalarni yanada takomillashtirish uchun regulyativ barqarorlikni mustahkamlash, texnologik innovatsiyalarni kengaytirish va inson kapitaliga doimiy sarmoya kiritish strategik ahamiyatga ega. Keyingi tadqiqotlarda ushbu omillarning har birini chuqurroq o‘rganish va sektorlar bo‘yicha maxsus strategiyalar ishlab chiqish, shuningdek, xalqaro tajribalarni o‘rganish orqali investitsion samaradorlikni yanada oshirish maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, O‘zbekistonda investitsion loyihalarni takomillashtirish uchun quyidagi asosiy omillar muhim ahamiyat kasb etadi: texnologik innovatsiyalarni kengaytirish, regulyativ barqarorlikni ta‘minlash va inson kapitaliga doimiy sarmoya kiritish. Xususiy sektor faolligi va xalqaro investitsiyalar jalbi iqtisodiy o‘rishni tezlashtirgan bo‘lsa, texnologik modernizatsiya loyihalarning rentabelligini oshirdi.

Biroq, huquqiy noaniqlik va byurokratik to'siqlar hali ham muhim muammolar bo'lib, kichik va o'rta bizneslarning barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuningdek, yuqori malakali kadrlarni jalb qilish innovatsion natijalarni tezlashtirishda hal qiluvchi omil ekanligi tasdiqlandi.

Umuman olganda, investitsion samaradorlikni oshirish uchun kompleks yondashuv zarur: islohotlarni chuqurlashtirish, texnologik taraqqiyotni rag'batlantirish va ilmiy-ta'lim tizimi bilan integratsiyani kuchaytirish. Keyingi tadqiqotlarda sektorlar bo'yicha maxsus strategiyalar ishlab chiqish va xalqaro tajribalarni o'rganish maqsadga muvofiq bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rahimov, B. (2021). Xalqaro investitsiyalar va texnologik taraqqiyot: O'zbekiston tajribasi. "Iqtisodiy tadqiqotlar" jurnali, 45(3), 56–72.
2. Yusupova, N. (2022). Inson kapitali va innovatsion rivojlanish: nazariy va amaliy yondashuvlar. Samarqand: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. UNCTAD (2023). World Investment Report 2023: Trends and Policies. United Nations Conference on Trade and Development.
4. Johnson, L. (2020). Investment Climate Reforms in Transition Economies. *Global Policy Journal*, 8(1), 22–39.
5. Toshmatova, D. (2022). O'zbekiston investitsion muhitining rivojlanish dinamikasi. "Iqtisodiyot va moliya" jurnali, 10(1), 45–60.
6. World Bank (2023). Doing Business Report: Uzbekistan Insights. World Bank Publications.
7. Brown, K. (2018). Sustainable Investment Strategies in Emerging Markets. *Finance & Development*, 55(2), 73–89.

Copyright: © 2025 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

